

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean Lausunto aiheesta EU:n energiapolitiikan ulkoinen ulottuvuus

(2009/C 182/02)

Esittelijä: **Ulla SIRKEINEN**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 16. ja 17. tammikuuta 2008 pitämässään täysistunnossa työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

EU:n energiapolitiikan ulkoinen ulottuvuus.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-erityisjaosto antoi lausuntonsa 11. joulukuuta 2008. Esittelijä oli Ulla SIRKEINEN.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 14.–15. tammikuuta 2009 pitämässään 450. täysistunnossa (tammikuun 14. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 181 ääntä puolesta ja 4 vastaan 3:n pidettyä äänestämistä.

1. Päätelmät ja suositukset: kohti EU:n ulkoista energiastrategiaa

1.1 Energiakysymykset ovat pitkään olleet kansainvälisen politiikan keskipisteessä. Maailmanpolitiikan muilla merkittävillä toimijoilla on omat painokkaat avoimet tai salamatut energiapolitiittiset asialistansa. Energiaa on usein myös käytetty välineenä tai jopa aseena kansainvälisissä kiistoissa.

— ETSK:n mielestä EU:n on vahvimpana maailmanlaajuisena taloudellisena toimijana kiireesti otettava sille kuuluva paikka kansainvälisellä energia-areenalla.

1.2 Euroopan unionin kansalaiset ovat huolissaan energiansaantinsa varmuudesta, energian korkeista ja epävakaina hinnoista sekä ilmastonmuutoksesta ja yleensä kestävyysperiaatteen vastaisesta globaalista kehityksestä. ETSK:n mielestä EU tarvitsee selvästi määritellyn ja kattavan ulkoisen energiastategian voidakseen vastata kansalaisten huoliin. Lisäksi sen on oltava erityisesti halukas panemaan strategia päättäväisesti täytäntöön.

— ETSK ehdottaa, että EU:n ulkoisella energiapolitiikalla on kaksi pilaria:

— EU:n energiansaannin varmistaminen sekä

— aktiivinen ja vastuullinen energia- ja ilmastopolitiikka.

1.3 Monet strategian perustekijät ovat jo olemassa. Energian toimitusvarmuutta käsiteltiin 15.–16. lokakuuta 2008 pidetyn Eurooppa-neuvoston kokouksen päätelmissä, ja komissio teki asiaa koskevia lisäehdotuksia 13. marraskuuta 2008 ⁽¹⁾ julkaisemassaan toisessa strategisessa energiakatsauksessa. ETSK tarkastelee katsausta yksityiskohtaisesti aiheesta myöhemmin laadittavasta lausunnostaan.

⁽¹⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Toinen strateginen energiakatsaus – energian toimitusvarmuutta ja energia-alan solidaarisuutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma KOM(2008) 781 lopullinen – SEC(2008) 2870, SEC(2008) 2871, SEC(2008) 2872.

— ETSK:n mielestä EU tarvitsee kehittyneen ulkoisen energiastategian sekä käytännön tason toimintasuunnitelman, joissa otetaan huomioon muun muassa tässä lausunnossa esitetyt kommentit.

— ETSK kiinnittää huomiota energian toimittajien ja käyttäjien keskinäiseen riippuvuuteen ja kehottaa erityisesti varmistamaan vastavuoroisen pääsyn verkkoihin ja investointilohjen keskinäisen vastaavuuden. Tämä koskee myös investointeja varhaisemman jalostusasteen teollisuuteen.

— Euroopan sekä Kaukasuksen alueen, Aasian ja Venäjän välillä on kehitteillä useita siirtoputkistohankkeita. Nämä hankkeet ovat erittäin tärkeitä, mutta ne eivät ehkä riitä edes tyydyttämään Euroopan keskipitkän aikavälin tarpeita.

1.4 EU:n energiapolitiikassa on tähän asti keskitytty energian, erityisesti sähkön ja kaasun sisämarkkinoiden luomiseen.

— ETSK yhtyy näkemykseen, että tehokas ulkoinen strategia ja hyvä suorituskyky voivat perustua ainoastaan selvään yhteiseen sisäiseen politiikkaan sekä toimiviin energian sisämarkkinoihin.

— ETSK korostaa, että sisäisillä energiapolitiittisilla toimenpiteillä voidaan ratkaisevasti vähentää ulkoista energiariippuvuutta sekä parantaa energian toimitusvarmuutta. Tällaisia toimenpiteitä ovat etenkin energiatehokkuuden parantaminen, energialähteiden monipuolistaminen, riittävä investoiminen perusrakenteisiin sekä sellaiset kriisintorjuntatoimenpiteet kuin ennakkovaroitusmekanismien luominen, tiedonjako ja varastointi tai korvaaminen.

1.5 Euroopalla on velvollisuus sekä mahdollisuus muuttaa perusteellisesti energiakulutuskäytäntöjään toteuttamalla kolmas teollinen vallankumous.

— EU:n olisi säilytettävä johtoasemansa globaalissa ilmastopolitiikassa ja edistettävä kaikin käytettävissä olevin keinoin kestävyysperiaatteen mukaista energiatulevaisuutta kehityksmaissa.

1.6 Uusilla, entistä paremmilla teknologisilla ratkaisuilla on erittäin tärkeä rooli pyrittäessä vastamaan lyhyen sekä pitkän aikavälin energiahaasteisiin EU:ssa sekä kaikkialla maailmassa.

- ETSK kehottaa EU:ta, jäsenvaltioita ja yrityksiä suuntaamaan riittävästi voimavaroja energia-alan tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toimintaan, sekä maailmanlaajuisen yhteistyön laajentamiseen energia-alalla harjoitettavassa tutkimus- ja kehystoiminnassa.

1.7 Lissabonin sopimukseen sisältyvät energiapolitiikkaa ja ulkosuhteita koskevat määräykset parantaisivat EU:n mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä ja lisätä vaikutusvaltaansa globaaleissa energiakysymyksissä.

- ETSK suosittaa, että kaikki vastuulliset osapuolet tekevät parhaansa sellaisen ratkaisun löytämiseksi, joka mahdollistaisi Lissabonin sopimuksen saamisen voimaan mahdollisimman nopeasti.

1.8 Ratkaiseva vaatimus on, että EU todella toimii yhdessä. Tämän vuoksi strategian olisi pohjaututtava siihen, että ymmärretään selvästi unionin, jäsenvaltioiden ja taloustoimijoiden toisistaan poikkeavat roolit.

1.8.1 Ulkoisella, puhtaasti poliittisella tasolla toimivalta kuuluu jäsenvaltioille. Pyrittäessä löytämään yhteinen kanta myönteistä kehitystä on viime aikoina tapahtunut erityisesti suhteissa Venäjään.

- ETSK kehottaa jäsenvaltioita tekemään ulkopoliittista yhteistyötä sekä torjumaan energian käytön aseena kansainvälisissä kiistoissa.

1.8.2 EU harjoittaa yhteisiin periaatteisiin perustuvaa yhteistä kauppapolitiikkaa. Komissio vastaa kansainvälisten neuvotteluiden käymisestä neuvostolta saamansa valtuutuksen perusteella.

- ETSK suosittaa, että valtioiden ja alueiden kanssa käytäviä monenkeskisiä ja kahdenvälisiä neuvotteluita varten annettavat valtuutukset ovat riittävän kunnianhimoiset mutta käytännölliset, jotta energia-asioissa saadaan aikaan konkreettisia tuloksia.

1.8.3 Yritykset tekevät ja panevat täytäntöön osto-, infrastruktuuri- ja muut hankesopimukset. Valtiovallalla on sopimusneuvotteluissa usein voimakas tai jopa ratkaiseva katalysoiva rooli.

- ETSK suosittaa, että tällaisten neuvotteluiden yhteydessä EU:n jäsenvaltioiden edustajat vaativat ennakkoehtona sopimuksen hyväksymiselle, että asianomainen EU:n ulkopuolinen maa noudattaa markkinoillaan tiettyjä sääntöjä, jotka voivat koskea esimerkiksi vastavuoroisuutta, tasapuolista kohtelua, avoimuutta ja investointien suojelua tai oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Komitea suosittaa lisäksi, että neuvosto sopii puitteista, joissa kyseisiä periaatteita sovelletaan kaikkiin energiasopimuksista EU:n ulkopuolisten maiden kanssa käytäviin neuvotteluihin.

1.9 Ulkoisella energiastategialla pyritään vastamaan kansalaisten tarpeisiin ja huoliin yksityis- ja työelämässä.

- ETSK suosittaa, että työmarkkinaosapuolia, ympäristöjärjestöjä sekä muita kansalaisyhteiskunnan edustajia kuullaan ulkoista energiastategiaa laadittaessa ja että niillä on mahdollisuus aktiivisesti osallistua strategian määrittelyyn. Niiden mahdollisuudet tukea kansainvälisiä vuoropuheluita ja neuvotteluita olisi hyödynnettävä täysimääräisesti.

1.10 Järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla sekä talous- ja sosiaalineuvostoilla on vaikutusvaltaa ja siten oma vastuunsa EU:n ulkoisen energiapolitiikan muotoilemisesta.

- ETSK pyytää kansalaisyhteiskunnan organisaatioita kehottamaan omien maidensa keskus- ja aluehallituksia yhteistyön tekemiseen EU:n tasolla näissä kysymyksissä. Euroopan tason solidaarisuus on asetettava kapeiden paikallisten tai valtiolisten etujen edelle, sillä energian toimitusvarmuutta sekä kansainvälisen toiminnan vastuullisuutta koskevat tavoitteet voidaan parhaiten saavuttaa yhteistyön avulla.

1.11 Kun otetaan huomioon energiakysymysten geopolittinen ja sisällöllinen moninaisuus, vuoropuhelua ja neuvotteluita kansainvälisistä energiasuhteista käydään useilla eri foorumeilla. Avoin vuoropuhelu, joka kattaisi mahdollisuuksien mukaan aiheeseen liittyvät eri näkökohdat, auttaisi sidosryhmiä lisäämään tietoaan asiasta ja osallistumaan nykyistä laajemmin.

- Energiakysymysten tulisi olla pysyvänä kohtana ETSK:n ja sen kansainvälisten kumppanien välisten pyöreän pöydän ryhmien ja muiden kokousten asialistoilla.

- ETSK katsoo, että sen tehtävänä voisi olla järjestää säännöllisesti EU:n energiapolitiikan ulkoisia näkökohtia käsitteleviä laajapohjaisia seminaareja, joihin osallistuisi erityisesti kansalaisyhteiskunnan organisaatioita myös EU:n ulkopuolisista maista ja ulkopuolisilta alueilta. EU:n ulkoista energiapolitiikkaa käsittelevän ETSK:n valmisteluryhmän 1. lokakuuta 2008 Brysselissä järjestämä kuulemistilaisuus osoittautui jo tulokselliseksi tapahtumaksi.

2. Johdanto

2.1 Energiakysymykset kuuluvat nykyään pysyvästi poliittisen asialistan tärkeimpiin aiheisiin kaikkialla maailmassa. Tätä ovat korostaneet poliittiset ja jopa aseelliset levottomuudet, joilla on selvä yhteys energiakysymyksiin. Taustalla vaikuttaa kysynnän lisääntyminen pääasiassa kehitysmaissa elintason parantumisen tuloksena sekä odotettavissa oleva pula tietyistä fossiilisista polttoaineista. Öljy- ja kaasutoimitukset riippuvat lisäksi suurelta osin muutamista harvoista tuottajamaista, ja toimitusten odotetaan keskittyvän entisestään tulevaisuudessa.

2.2 Globaali talouskuuhunta ja energian hinnat liittyvät toisiinsa. Alle kaksi vuotta sitten öljyn ja sen myötä kaasun hinnat alkoivat nousta voimakkaasti, mikä kiihdytti inflaatiota ja aiheutti huomattavia ongelmia kuluttajille ja koko yhteiskunnalle. Sitten öljyn hinta on pudonnut rajusti, mikä taas on lisännyt huolta tuotannon riittävydestä ja toimitusvarmuudesta. Hinnanvaihteista huolimatta energian hintatrendin odotetaan markkinoiden tasapainon ja erityisesti ilmastonmuutoksen torjuntaan tähtäävien poliittisten toimenpiteiden vuoksi olevan nouseva. Yhteiskuntiemme heikoimmat jäsenet uhkaavat köyhtyä energian korkean hinnan vuoksi.

2.3 Kaikesta EU:ssa käytettävästä primäärienergiasta 53 prosenttia tuodaan nykyään unionin ulkopuolelta. Tuontiriippuvuus on kiinteiden polttoaineiden osalta 40 prosenttia, kaasun osalta 56 prosenttia ja öljyn osalta 82 prosenttia (luvut vuodelta 2005). Komission vuonna 2007 ajantasaistetun perusennusteen mukaan tuontienergian osuus energian kokonaiskulutuksesta on vuonna 2030 yhteensä 67 prosenttia. Äskettäin julkaistun toisen strategisen energiakatsauksen mukaan fossiilisten polttoaineiden tuonti pysyy suunnilleen nykyisellä tasollaan myös vuonna 2020, jolloin EU:n ilmasto- ja energiapolitiittiset toimenpiteet on pantu kaikilta osin täytäntöön.

2.4 Yli 40 prosenttia EU:n tuomasta kaasusta ja neljännes tuontiöljystä tulee Venäjältä, ja erityisesti Venäjältä tuotavan kaasun suhteellinen osuus kasvaa. Seuraavaksi eniten öljyä tuodaan Lähi-idän maista ja Norjasta. Venäjän jälkeen toiseksi eniten kaasua tuodaan Norjasta ja sen jälkeen Algeriasta. Riippuvuus on molempuoleista – energiatoimittajat ovat riippuvaisia EU:n kysynnästä. Tämä koskee erityisesti Venäjää, sillä yli puolet sen energianviennistä suuntautuu EU:hun.

2.5 Suuri tuontiriippuvuus sekä eräiden sellaisten maiden hallitseva asema tuontimaiden joukossa, jotka eivät noudata lainkaan samoja markkina- ja poliittisia sääntöjä kuin EU, ovat nostaneet energian toimitusvarmuuden unionin asialistan kärkisijoille. Keskeytykset Venäjältä tulevissa energiatoimituksissa sekä äskettäiset sotatoimet Georgiassa ovat entisestään korostaneet toimitusvarmuuden merkitystä.

2.6 Energiasektori ei ole ulkoisen tai muun energiapolitiikan näkökulmasta homogeeninen ala. Öljyä käytetään ennen kaikkea liikenteessä, eikä se ole helposti korvattavissa. Koska EU on osa maailmanlaajuisia öljymarkkinoita, sillä ei ole kovin paljoa liikumavaraa. Muilla energialähteillä ja -teknologioilla on useita eri käyttötarkoituksia, ja niitä voidaan suuressa määrin vaihtaa toisiinsa. Hiilellä ja uraanilla käydään kauppaa avoimilla maailmanmarkkinoilla. Kaasuun on syytä kiinnittää huomiota, koska sen kysyntä kasvaa nopeasti ja sitä toimittaa rajallinen määrä erilluonteisia tuottajia.

2.7 EU on viime vuosina ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin ulkoisten energiatoimitustensa varmistamiseksi.

2.8 Eurooppa-neuvosto pyysi äskettäin 15.–16. lokakuuta 2008 pitämässään huippukokouksessa komissiota tekemään energian toimitusvarmuutta koskevia ehdotuksia tai aloitteita kuudella määritellyllä painopistealalla. Komissio reagoi pyyntöön julkaisemalla toisen strategisen energiakatsauksensa. ETSK laatii erillisen yksityiskohtaisen lausunnon kyseisestä asiakirjasta ja siihen liittyvästä toimenpidepaketista.

3. EU:n ulkoisen energiapolitiikan sisäiset tekijät

3.1 Useilla EU:n ja jäsenvaltioiden poliittisilla toimilla voidaan varautua pienentämään riippuvuutta unionin ulkopuolelta tuotavasta energiasta sekä parantamaan toimitusvarmuutta ja EU:n mahdollisuuksia harjoittaa ulkoista energiapolitiikkaa. Näihin toimenpiteisiin viitataan tässä lausunnossa vain lyhyesti, koska niitä on käsitelty perusteellisesti ETSK:n muissa lausunnoissa.

3.2 Ensijainen toimenpide on energiatehokkuuden parantaminen, koska se vaikuttaa energian kysynnän kehittymiseen ja siten ulkoiseen riippuvuuteen.

3.3 Keskeisiä toimenpiteitä ovat eri energiamuotojen käytön tasapainottaminen sekä energialähteiden monipuolistaminen edistämällä erittäin vähän hiilidioksidipäästöjä aiheuttavien kotimaisten energialähteiden, kuten bio-, tuuli- ja ydinenergian, käyttöä.

3.4 Lisäksi olisi edistettävä fossiilisten polttoaineiden käyttöä erittäin tehokkaaseen lämmön ja sähkön yhteistuotantoon sekä hiilidioksidin talteenottoa ja varastointia.

3.5 Kaasumarkkinoiden kilpailua olisi lisättävä tukemalla nesteytetyn maakaasun vastaanottoasemien ja muiden infrastruktuurien perustamista.

3.6 Toimivat energian sisämarkkinat edistävät resurssien tehokasta käyttöä sekä ratkaisujen löytämistä mahdollisiin paikallisiin tai alueellisiin toimitusongelmiin. Perusrakenteisiin on investoitava riittävästi, minkä lisäksi on varmistettava vapaa pääsy verkoihin sekä mahdollisuus käyttää muita perusrakenteita vapaasti. Toimivat siirtoyhteydet vaativat tehokasta yhteistyötä energia-alan sääntelyviranomaisten välillä.

3.7 Toimitusvarmuuteen liittyvien riskien hallitsemiseksi tarvitaan erityistoimia. Olisi perustettava tehokkaita solidaarisuus- ja ennakkovaroitusmekanismeja, joita käytettäisiin yhdessä energiakriisin ja toimitusten keskeytymisen aikana. ETSK antaa aikanaan lausunnon komission näistä asioista äskettäin tekemistä ehdotuksista.

3.8 ETSK kannattaa erityisesti tehokkaita toimenpiteitä unionin muista osista erillään olevien alueiden, erityisesti Baltian maiden, liittämiseksi yhteisiin energiemarkkinoihin sekä energiatoimitusten riittävyden ja monipuolisuuden turvaamiseksi.

4. ETSK:n yleiset huomiot EU:n ulkoisesta energiapolitiikasta

4.1 ETSK:n näkemyksen mukaan ulkoisella energiapolitiikalla on kaksi pilaria:

— EU:n energiansaannin varmistaminen sekä

— aktiivinen ja vastuullinen globaali energia- ja ilmastopolitiikka.

4.2 Kyseisiä politiikkoja varten tarvitaan lyhyen ja pitkän aikavälin lähestymistavat. Koska energialähteiden ja käytettävien perusrakenteiden laajamittainen korvaaminen vie aikaa, lyhyellä aikavälillä energiatoimituksia on lisättävä samalla kun ryhdytään kaikkiin mahdollisiin lyhyen aikavälin toimenpiteisiin kysynnän vähentämiseksi. Pitkällä aikavälillä, kun investoinnit tutkimukseen ja uusiin teknologioihin alkavat kantaa hedelmää, energian kysyntää voidaan entisestään pienentää ja etenkin rajallisesti saatavilla olevia tai muuten ongelmallisia energialähteitä voidaan korvata vaihtoehtoisilla ratkaisuilla.

4.3 Samaan aikaan ETSK olettaa ilmastonmuutospolitiikan vaikuttavan voimakkaasti energiatilanteeseen kahdella tavalla – yhtäältä se nostaa hintoja ja toisaalta vähentää riippuvuutta fossiilista polttoaineista.

4.4 Uuden teknologian käyttö on paras tapa lisätä energian kulutusta ja korvata ongelmallisia energialähteitä. Euroopan unionin olisi energia- ja ilmastopolitiikan suunnannäyttäjänä tartuttava tilaisuuteen, kehitettävä tarvittavia teknologioita, autettava muita ratkaisemaan ongelmansa sekä luotava uusia työpaikkoja. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi energia-alan tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen on investoitava jo nyt riittävästi.

5. EU:n energiansaannin varmistaminen

5.1 EU on useaan otteeseen kahdenvälisesti ja monenkeskisesti yrittänyt saada maailman muut maat, erityisesti energiakumppaninsa, ottamaan käyttöön ja noudattamaan samoja sääntöjä kuin se itse. Menestys on toistaiseksi ollut rajallista. Siksi tarvitaan tehokkaampia toimenpiteitä.

5.2 Investointiolojen keskinäinen vastaavuus on varmistettava kiireesti. Useat energiaa tuottavat maat tarvitsevat ulkomaisia investointeja energialähteidensä ja perusrakenteidensa kehittämiseen. Investointeja ei kuitenkaan tehdä niin kauan kuin sääntöjä ei ole, säännöt ovat epäselvät tai niitä ei sovelleta järjestelmällisesti. Energiaperuskirjan mukaisista järjestelyistä olisi pidettävä kiinni ja samanlaisia lähestymistapoja sisällytettävä myös tuleviin kahdenvälisiin energiasopimuksiin.

5.3 Sama koskee myös muita sääntelykysymyksiä, jotka liittyvät muun muassa tasavertaiseen kohteluun, sopimusvapauteen ja sopimusten noudattamiseen sekä siirtoinfrastruktuurien käyttömahdollisuuksiin.

5.4 EU:n tulisi aktiivisesti vaatia, että eurooppalaisilla yrityksillä on oltava mahdollisuus investoida energialähteiden kehittämiseen ja perusrakenteisiin jo varhaisessa vaiheessa, sekä puolustaa niiden oikeuksia.

5.5 Euroopan on varmistettava energiansaantinsa, kun taas EU:n energiatoimittajat, eritoten Venäjä, korostavat, että niillä on oltava varmuus kysynnän jatkumisesta, jotta ne voisivat tehdä tarvittavat investoinnit. Laajojen infrastruktuurikehityshankkeiden tukemiseksi tarvitaan usein pitkäaikaisia sopimuksia. Voimatasapainon parantamiseksi tällaiset sopimukset olisi tehtävä eurooppalaisissa puitteissa. Tämä edellyttäisi jäsenvaltioiden tiedonvaihtoa ja tiivistä yhteistyötä markkinatoimijoiden kanssa.

5.6 EU:n suunnitelma ensisijaisista siirtoyhteyksistä kattaa muutamia suuria siirtoyhteyshankkeita, myös yhden hankkeen ulkoisen yhteyden luomiseksi. Kyseessä on Nabucco-putkisto, joka välittää kaasua Kaspianmereltä Keski-Eurooppaan. Nämä hankkeet ovat erittäin tärkeitä, mutta ne eivät ehkä riitä tyydyttämään Euroopan keskipitkän aikavälin tarpeita.

5.7 EU:n yhdistäminen Kaukasukseen ja Keski-Aasiaan saattaa vaatia Nabucco-hankkeen lisäksi myös useita muita uusia siirto-putkistoja. EU:n tulisi tehdä ehdotuksia kokoluokaltaan merkittävien alueellisten hankkeiden koordinoimiseksi sekä julkisten ja yksityisten investointien mobilisoimiseksi.

5.8 ETSK panee merkille komission toisessa strategisessa energiakatsauksessaan ehdottamat kuusi ensisijaista infrastruktuurihanketta. Komitea aikoo ottaa kantaa kyseisiin hankkeisiin samoin kuin vihreään kirjaan aiheesta ”Kohti toimitusvarmaa, kestävää ja kilpailukykyistä Euroopan laajuista energiaverkkoa” (2).

5.9 Vuoropuhelua OPECin ja Persianlahden yhteistyöneuvoston kanssa on syvennettävä, ja Azerbaidžanin ja Kazakstanin kanssa tehdyt sopimukset on pantava kaikilta osin täytäntöön. Yhteyksiä Turkmenistanin ja Uzbekistanin kaltaisiin Keski-Aasian tuottajamaihin on tiivistettävä energiantuonnin helpottamiseksi Kaspian alueelta EU:hun.

5.10 Afrikan merkitys energiatoimittajana on lisääntynyt huomattavasti. Afrikan kanssa on tehtävä kattavaa kehitysyhteistyötä siten että edistetään tasapainoisesti Afrikan öljyn- ja kaasuntuotajamaiden kestävää talouskehitystä.

5.11 Voimakkaassa kehitysvaiheessa olevalla Välimeren alueen yhteistyöllä on tärkeä rooli energiaan liittyvien eri näkökohtien, kuten energian tuotannon, siirron ja kulutuksen, tarkastelemisessa.

5.12 Pohjoisen ulottuvuuden merkitys kasvaa. Jäämeren kaasukentillä ja pohjoisten alueiden yhteistyöllä tulisi olla nykyistä merkittävämpi asema EU:n ulkoisessa energiapolitiikassa. Itämeren alueen yhteistyön piiriin taas kuuluu pääasiassa energiaa kuluttavia ja energian läpikulkumaita. Keskeisenä piirteenä on yhteys Venäjään.

5.13 Tavoitteena olisi oltava, että Venäjän kanssa tehdään keskinäiseen ymmärrykseen ja vastavuoroisuuteen perustuva tasapuolinen, luja ja laaja-alainen puitesopimus. Venäjän olisi sallittava kaasun siirto omassa verkossaan sekä eurooppalaisten yritysten investoinnit Venäjän energiaverkkojen ja -lähteiden kehittämiseen. Venäjän on itse kyettävä hälventämään epäilyt sen luotettavuudesta energiatoimittajana aivan samalla tavalla kuin Venäjän eurooppalaisten kumppanien odotetaan noudattavan tekemiään sopimuksia ja pitävän kiinni sitoumuksistaan.

5.14 EU:n olisi myös kehitettävä yhteistyötään muiden energiankäyttäjien kanssa Kansainvälisessä energijärjestössä ja muualla.

(2) Vihreä kirja – Kohti toimitusvarmaa, kestävää ja kilpailukykyistä Euroopan laajuista energiaverkkoa, KOM(2008) 782 lopullinen.

6. Aktiivinen ja vastuullinen globaali energia- ja ilmastopoliittika

6.1 Energian nykyiset käyttötavat ovat kehkeytyneet Euroopassa ja Yhdysvalloissa ensimmäisestä teollisesta vallankumouksesta lähtien. Pyrkinessään parantamaan elintasoaan useat kehitysmaat ovat nyt samassa kehitysvaiheessa kuin Eurooppa oli muutamia vuosikymmeniä sitten. Tämä merkitsee energiankulutuksen nopeaa lisääntymistä kyseisissä maissa – niillä on siihen oikeus, ja lisäksi se on välttämätöntä globaalin turvallisuuden ja rauhanomaisen kehityksen varmistamiseksi. Euroopalla on nykyään velvollisuus sekä mahdollisuus muuttaa perusteellisesti energiakulutuskäytäntöjään toteuttamalla kolmas teollinen vallankumous.

6.2 Maailman kehitysmaissa elää noin 2 miljardia ihmistä ilman mahdollisuutta käyttää sähköä. Heidän on käytettävä puuta, lasta tai maatalousjätteitä, minkä vuoksi sisäilman pilaantuminen on nykyään yksi kymmenestä yleisimmästä enneaikaisia kuolemia aiheuttavasta tekijästä. Sähköverkon ja tuotantokapasiteetin tuominen näiden ihmisten ulottuville on yksi suurimmista globaaleista haasteista. Se merkitsee erittäin suuria investointeja ja maailmanlaajuisen energiankulutuksen rajua lisääntymistä. Kyseiset investoinnit ovat kuitenkin välttämättömiä, jotta kaikille voidaan turvata inhimilliset ja kunnolliset elinolot sekä tarjota mahdollisuus parempaan elintasoon.

6.3 EU on tehnyt aivan oikein ottaessaan johtoaseman ilmastopoliitikassa. Yleistavoitteena olisi oltava kaikki maat kattavan tehokkaan kansainvälisen sopimuksen aikaansaaminen, koska ilmaston globaalin lämpenemisen vaikutukset tuntuvat voimakkaammin Euroopan ulkopuolella ja myös kasvihuonekaasupäästöt lisääntyvät siellä eniten. Kansainvälisten neuvotteluiden kulmakivi on Kööpenhaminassa joulukuussa 2009 järjestettävä ilmastonmuutoskonferenssi. EU:n onkin panostettava konferenssiin kaikilla mahdollisilla tavoilla. EU:n yksipuoliset toimet rasittaisivat kuitenkin kestävämmällä tavalla EU:n taloutta.

6.4 EU on kehittänyt välineitä ilmastonmuutoksen lieventämiseksi. Se jatkaa tätä työtä kehittämällä teknologioita, joita voidaan käyttää uusiutuvan ja muun vähän hiilidioksidipäästöjä aiheuttavan energian tuottamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen. Näiden teknologioiden käyttöä olisi levitettävä tehokkaasti kaikkialla maailmassa. Tämä varmaankin lisäisi myös eurooppalaisen taitotiedon ja eurooppalaisten tuotteiden kysyntää ja synnyttäisi siten uusia työpaikkoja.

6.5 ETSK kannattaa varauksetta kansainvälisen energiatehokkuussopimuksen solmimista tärkeimpien energiaa kuluttavien maiden (Yhdysvallat, Kanada, Japani, Australia, Intia ja Kiina) välillä. Yksi askel tähän suuntaan on Japanissa heinäkuussa 2008 pidetyssä G8-maiden kokouksessa sovitun foorumin perustaminen. Tällöin on kuitenkin varmistettava, että kaikki nämä keskeiset kuluttajamaat osallistuvat tosiasiallisesti sopimukseen ja tekevät oman osuutensa. Sopimuksen olisi katettava energiatehokkuutta koskevan politiikan edistämisen sekä teknologian ja uusiutuvien energialähteiden kehittämisen ja levittämisen lisäksi myös kaksoishinnoittelun estäminen. Tämä merkitsee sitä, ettei kotitalouksien käyttämän energian hintaa tueta, sillä se lisää merkittävästi energian tuhlausta.

6.6 EU:n olisi myös tuettava tuloksekkaasti energiatehokkuuden parantamista kehitysmaissa. Lähestymistapana tulisi olla, että välitetään investoinnit energiantensiiviseen tuotantoon ja kulutukseen. EU:n kehitysyhteistyöpolitiikan käyttöä tähän tarkoitukseen olisi parannettava.

6.7 Kehitysmaiden kanssa tehtävässä energia-alan yhteistyössä tärkeimpänä välineenä tulisi olla koulutuksen tukeminen.

6.8 ETSK korostaa, että kaikessa yhteistyössä ja erityisesti kehitysmaiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on otettava huomioon kyseisten maiden kestävä kehitys koskevat tavoitteet, kuten demokratian kehittäminen ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

Bryssel 14. tammikuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI*
